

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUĐOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 11. novembra 2021 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Články 81, 84 a 85 ES – Článok 53 Dohody o EHP – Kartelové dohody – Konanie podnikov v odvetví leteckej dopravy medzi Európskym hospodárskym priestorom (EHP) a tretími krajinami, ku ktorému došlo počas účinnosti článkov 84 a 85 ES – Žaloba o náhradu škody – Právomoc vnútroštátnych súdov uplatniť článok 81 ES a článok 53 Dohody o EHP“

Vo veci C-819/19,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Rechtbank Amsterdam (súd v Amsterdame, Holandsko) z 18. septembra 2019 a doručený Súdnemu dvoru 6. novembra 2019, ktorý súvisí s konaním:

Stichting Cartel Compensation,

Equilib Netherlands BV

proti

Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV,

Martinair Holland NV,

Deutsche Lufthansa AG,

Lufthansa Cargo AG,

British Airways plc,

Air France SA,

Singapore Airlines Ltd,

Singapore Airlines Cargo Pte Ltd,

Swiss International Air Lines AG,

Air Canada,

* Jazyk konania: holandčina.

Cathay Pacific Airways Ltd,

Scandinavian Airlines System Denmark-Norway-Sweden,

SAS AB,

SAS Cargo Group A/S,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda prvej komory A. Arabadžiev (spravodajca), vykonávajúci funkciu predsedu druhej komory, sudcovia I. Ziemele, T. von Danwitz, P. G. Xuereb a A. Kumin,

generálny advokát: M. Bobek,

tajomníčka: M. Ferreira, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 21. januára 2021,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Stichting Cartel Compensation, v zastúpení: J. van den Brande a J. T. Verheij, advocaten,
- Equilib Netherlands BV, v zastúpení: J. W. Fanoy, M. H. J. van Maanen a T. Raats, advocaten,
- Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV, v zastúpení: S. L. Boersen, M. Smeets, J. S. Kortmann, T. Heikens, S. Goldstein a T. M. Welling, advocaten,
- Martinair Holland NV, v zastúpení: S. L. Boersen, M. Smeets, J. S. Kortmann, T. Heikens a S. Goldstein, advocaten,
- Deutsche Lufthansa AG, v zastúpení: P. N. Malanczuk, A. Koeman, J. P. van der Klein a J. Schaufeli, advocaten,
- Lufthansa Cargo AG a Swiss International Air Lines AG, v zastúpení: P. N. Malanczuk a J. P. van der Klein, advocaten,
- British Airways plc, Air Canada a Cathay Pacific Airways Ltd, v zastúpení: J. K. de Pree a S. J. The, advocaten,
- Air France SA, v zastúpení: D. A. M. H. W. Strik a T. M. Welling, advocaten,
- Singapore Airlines Ltd a Singapore Airlines Cargo Pte Ltd, v zastúpení: I. VerLoren van Themaat, M. van Heezik, N. T. Dempsey, L. N. M. van Uden a V. E. J. Dijkstra, advocaten,
- Scandinavian Airlines System Denmark-Norway-Sweden, SAS AB a SAS Cargo Group A/S, v zastúpení: E. Pijnacker Hordijk, W. Heemskerk a S. R. Kingma, advocaten,
- Európska komisia, v zastúpení: A. Dawes, T. Franchoo, F. van Schaik a C. Zois, splnomocnení zástupcovia,

- Dozorný úrad EZVO, v zastúpení: C. Simpson, I. O. Vilhjálmsdóttir, C. Zatschler, M. Sánchez Rydelski, splnomocnení zástupcovia,
- nemecká vláda, v zastúpení: E. Sandaa a H. Kolderup, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 6. mája 2021,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článkov 81, 84 a 85 ES, článku 53 Dohody o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992 (Ú. v. ES L 1, 1994, s. 3; Mim. vyd. 11/052, s. 3, ďalej len „Dohoda o EHP“), ako aj článku 6 nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 [ES] (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťami Stichting Cartel Compensation (ďalej len „SCC“), Equilib Netherlands BV (ďalej len „Equilib“) na jednej strane a spoločnosťami Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV, Martinair Holland NV, Deutsche Lufthansa AG, Lufthansa Cargo AG, British Airways plc, Air France SA, Singapore Airlines Ltd, Singapore Airlines Cargo Pte Ltd, Swiss International Air Lines AG, Air Canada, Cathay Pacific Airways Ltd, Scandinavian Airlines System Denmark-Norway-Sweden, SAS AB et SAS Cargo Group A/S, žalovanými vo veci samej, na druhej strane vo veci náhrady škody vyplývajúcej z porušenia článku 81 ES, ktorého sa mali dopustiť tieto letecké spoločnosti.

Právny rámec

Nariadenia č. 17 a 141

- 3 Článok 5 ods. 1 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962 Prvého nariadenia implementujúceho článku [81 a 82 ES] (Ú. v. ES 13, 1962, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3) stanovoval:
„Druhy dohôd, rozhodnutí a dohodnutých postupov, ktoré sú popísané v článku [81] (1) [ES], ktoré existujú v dobe nadobudnutia účinnosti tohto nariadenia a v ktorých strany žiadajú použitie článku [81] (3) [ES], budú oznámené Komisii pred 1. augustom 1962.“
- 4 Podľa článku 6 tohto nariadenia:
„1. Kedykoľvek Komisia prijme rozhodnutie na základe článku [81] (3) [ES], bude v ňom stanovený dátum, od ktorého nadobudne účinnosť. Taký dátum nebude predchádzať dátumu oznámenia.
2. Druhá veta odseku 1 sa nebude vzťahovať na dohody, rozhodnutia alebo dohodnuté postupy spadajúce pod... článok 5 (1), ktoré boli oznámené v rámci časového limitu, ktorý je uvedený v článku 5 (1).“

- 5 Článok 1 nariadenia Rady č. 141 z 26. novembra 1962, ktoré vyníma dopravu z použitia nariadenia č. 17 (Ú. v. ES 124, 1962, s. 2751; Mim. vyd.), zmenené nariadením Rady č. 1002/67/EHS zo 14. decembra 1967 (Ú. v. ES 306, 1967, s. 1) (ďalej len „nariadenie č. 141“), stanovoval:

„Nariadenie č. 17 sa neuplatňuje na dohody, rozhodnutia a zosúladené postupy v odvetví dopravy, ktorých predmetom alebo účelom je stanovenie cien a podmienok dopravy, obmedzovanie alebo kontrola poskytovania dopravy alebo rozdeľovania dopravných trhov, ani na dominantné postavenie na dopravnom trhu podľa článku [82 ES].“

- 6 Článok 3 tohto nariadenia stanovoval:

„Pokiaľ ide o železničnú, cestnú a vnútrozemskú vodnú dopravu, ustanovenie článku [1] tohto nariadenia platí do 30. júna 1968.“

Nariadenia (EHS) č. 3975/87 a 3976/87

- 7 Článok 1 nariadenia Rady (EHS) č. 3975/87 zo 14. decembra 1987 stanovujúceho postup pri uplatňovaní pravidiel hospodárskej súťaže pre podniky leteckej dopravy (Ú. v. ES L 374, 1987, s. 1; Mim. vyd. 07/001, s. 262), zmeneného nariadením Rady (EHS) č. 2410/92 z 23. júla 1992 (Ú. v. ES L 240, 1992, s. 18; Mim. vyd. 07/001, s. 430) (ďalej len „nariadenie č. 3975/87“), znel takto:

„1. Toto nariadenie stanovuje podrobné pravidlá na uplatnenie článkov [81] a [82 ES] v oblasti služieb v leteckej doprave.

2. Toto nariadenie sa vzťahuje len na leteckú dopravu medzi letiskami [Európskej únie].“

- 8 Článok 1 nariadenia Rady (EHS) č. 3976/87 zo 14. decembra 1987 o uplatňovaní článku [81] ods. 3 [ES] na určité kategórie dohôd a zosúladených postupov v odvetví leteckej dopravy (Ú. v. ES L 374, 1987, s. 9; Mim. vyd. 07/001, s. 270), zmeneného nariadením Rady (EHS) č. 2411/92 z 23. júla 1992 (Ú. v. ES L 240, 1992, s. 19; Mim. vyd. 07/001, s. 431) (ďalej len „nariadenie č. 3976/87“), stanovoval:

„Toto nariadenie sa vzťahuje na leteckú dopravu medzi letiskami [Únie].“

Nariadenie č. 1/2003

- 9 Článok 6 nariadenia č. 1/2003 uvádza:

„Vnútroštátne súdy majú právomoc na uplatňovanie článkov 81 a 82 [ES].“

- 10 Článok 16 ods. 1 tohto nariadenia stanovuje:

„1. Keď vnútroštátne súdy rozhodujú o dohodách, rozhodnutiach alebo postupoch podľa článku 81 alebo článku 82 [ES], ktoré sú už predmetom rozhodnutia Komisie, nemôžu prijať rozhodnutia, ktoré sú v rozpore s rozhodnutím prijatým Komisiou. Musia sa vyhnúť takým rozhodnutiam, ktoré by boli v rozpore s rozhodnutím, o ktorom uvažuje Komisia v postupe, ktorý iniciovala [s rozhodnutím, ktoré Komisia zamýšľa prijať v konaní, ktoré začala – *neoficiálny preklad*]. ...“

- 11 Článok 32 uvedeného nariadenia, nazvaný „Výnimky z rozsahu platnosti [pôsobnosti – *neoficiálny preklad*]“, stanovuje:

„Toto nariadenie sa nevzťahuje na:

...

c) leteckú dopravu medzi letiskami spoločenstva a tretími štátmi.“

- 12 Článok 43 ods. 1 a 2 toho istého nariadenia stanovuje:

„1. Nariadenie č. 17 sa ruší s výnimkou článku 8 ods. 3, ktorý naďalej platí pre rozhodnutia prijaté podľa článku 81 ods. 3 [ES] pred dátumom uplatňovania tohto nariadenia, až do konca platnosti takýchto rozhodnutí.

2. Nariadenie č. 141 sa ruší.“

- 13 Článok 45 prvý a druhý odsek nariadenia č. 1/2003 znie:

„Toto nariadenie nadobúda účinnosť 20. deň odo dňa jeho uverejnenia v *Úradnom vestníku [Európskej únie]*.

Bude sa uplatňovať od 1. mája 2004.“

Nariadenie (ES) č. 411/2004

- 14 Článok 1 nariadenia Rady (ES) č. 411/2004 z 26. februára 2004, ktorým sa zrušuje nariadenie (EHS) č. 3975/87 a menia a dopĺňajú sa nariadenia (EHS) č. 3976/87 a (ES) č. 1/2003 v súvislosti s leteckou dopravou medzi [Úniou] a tretími štátmi (Ú. v. EÚ L 68, 2004, s. 1; Mim. vyd. 07/008, s. 17), stanovuje:

„Nariadenie [č. 3975/87] sa zrušuje s výnimkou článku 6 ods. 3, ktorý naďalej platí na rozhodnutia prijaté podľa článku 81 ods. 3 [ES] pred dňom uplatňovania nariadenia (ES) č. 1/2003 až do dátumu skončenia platnosti týchto rozhodnutí.“

- 15 Článok 2 nariadenia č. 411/2004 znie:

„V článku 1 nariadenia [č. 3976/87] sa vypúšťajú slová ‚medzi letiskami [Únie]‘.“

- 16 Článok 3 nariadenia č. 411/2004 uvádza:

„V článku 32 nariadenia (ES) č. 1/2003 sa vypúšťa písmeno c).“

- 17 Článok 4 prvý a druhý odsek nariadenia č. 411/2004 znie:

„Toto nariadenie nadobúda účinnosť tretí deň po jeho uverejnení v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

Bude sa uplatňovať od 1. mája 2004.“

Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o leteckej doprave

- 18 Článok 1 ods. 2 Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o leteckej doprave, podpísanej 21. júna 1999 v Luxemburgu, schválenej v mene Európskeho spoločenstva rozhodnutím Rady a Komisie 2002/309/ES, Euratom o dohode o vedeckej a technologickej spolupráci zo 4. apríla 2002 o uzavretí siedmich dohôd so Švajčiarskou konfederáciou (Ú. v. ES L 114, 2002, s. 1; Mim. vyd. 11/041, s. 89), stanovuje:

„[Na tento účel – *neoficiálny preklad*] sa uplatňujú ustanovenia tejto dohody ako aj nariadenia a smernice uvedené v prílohe za nižšie uvedených podmienok. ...“

- 19 Príloha tejto dohody znela takto:

„S cieľom [Na účely – *neoficiálny preklad*] tejto dohody platí toto:

- vo všetkých prípadoch, v ktorých sa v tejto prílohe nachádza odkaz na členské krajiny [Únie] alebo požiadavka na prepojenie s týmto odkazom musí byť tento odkaz s cieľom tejto dohody vykladaný tak, že znamená Švajčiarsko alebo požiadavku na prepojenie so Švajčiarskom;

...

2. Pravidlá hospodárskej súťaže

Odkazy na článok 81 a 82 [ES] o založení ES, ktoré sú obsiahnuté v týchto textoch, znamenajú odkazy na článok 8 a 9 tejto dohody.

...

č. 3975/87

Nariadenie Rady z[0] 14. decembra 1987 stanovujúce postup pre uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže na podniky leteckej dopravy, pozmenené a upravené nariadením (EHS) č. 1284/91 a nariadením (EHS) č. 2410/92 (pozri nižšie).

(Člán[ky] 1 – 7, 8 ods. 1, 8 ods. 2, 9 – 11, 12 ods. 1, 12 ods. 2, 12 ods. 4, 12 ods. 5, 13 ods[.] 1, 13 ods[.] 2, 14 – 19)

...

č. 3976/87

Nariadenie Rady zo 14. decembra 1987 o použití článku 81 ods. 3 [ES] na niektoré kategórie dohôd a dohodnutých postupov v leteckej doprav[e], zmenené a doplnené nariadením (EHS) č. 2344/90 a nariadením (EHS) č. 2411/92 (pozri nižšie).

([Články] 1 – 5, 7)

...“

- 20 Podľa jej článku 36 ods. 1 a oznámenia o nadobudnutí účinnosti siedmich dohôd uzavretých so Švajčiarskou konfederáciou v oblasti voľného pohybu osôb, leteckej a cestnej dopravy, verejného obstarávania, vedeckej a technologickej spolupráce, vzájomného uznávania hodnotení zhody a obchodovania s poľnohospodárskymi výrobkami (Ú. v. ES L 114, 2002, s. 480; Mim. vyd. 11/041, s. 94), nadobudla Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o leteckej doprave účinnosť 1. júna 2002.

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

- 21 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že rozhodnutím z 9. novembra 2010 K(2010) 7694 v konečnom znení v konaní podľa článku 101 [ZFEÚ], článku 53 Dohody o EHP a článku 8 Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o leteckej doprave (Vec COMP/39258 – Nákladná letecká doprava) (ďalej len „rozhodnutie z roku 2010“) Európska komisia konštatovala, že 21 právnických osôb v odvetví leteckej dopravy porušilo článok 101 ZFEÚ a/alebo článok 53 Dohody o EHP a článok 8 Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o leteckej doprave tým, že koordinovali svoje cenové politiky v oblasti služieb nákladnej leteckej dopravy, pokiaľ ide o palivový príplatok, bezpečnostný príplatok a uhradenie provízií z týchto príplatkov, a uložila týmto právnickým osobám pokuty za konanie, ku ktorému došlo:
- v období od 7. decembra 1999 do 14. februára 2006 v prípade služieb nákladnej leteckej dopravy pri letoch medzi letiskami v rámci Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP),
 - v období od 1. mája 2004 do 14. februára 2006 v prípade služieb nákladnej leteckej dopravy pri letoch medzi letiskami v rámci Únie a letiskami mimo EHP, keďže sa Komisia domnievala, že pred 1. májom 2004 jej nariadenie č. 3975/87 v súvislosti s týmito službami nepriznávalo právomoc uplatňovať článok 81 ES,
 - v období od 19. mája 2005 do 14. februára 2006 v prípade služieb nákladnej leteckej dopravy pri letoch medzi letiskami v krajinách, ktoré sú zmluvnými stranami Dohody o EHP, ale nie sú členskými štátmi, a tretími krajinami, keďže sa Komisia domnievala, že pred 19. májom 2005 sa nariadenie č. 1/2003 v súvislosti s týmito službami ešte neuplatňovalo na účely vykonávania Dohody o EHP,
 - v období od 1. júna 2002 do 14. februára 2006 v prípade služieb nákladnej leteckej dopravy pri letoch medzi letiskami v rámci Únie a letiskami vo Švajčiarsku, keďže sa Komisia domnievala, že pred 1. júnom 2002 nariadenie č. 3975/87 ešte nebolo zahrnuté do dohody medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o leteckej doprave.
- 22 Rozsudkami zo 16. decembra 2015 Všeobecný súd Európskej únie zrušil z dôvodu procesnej vady rozhodnutie z roku 2010 v rozsahu, v akom sa týkalo niektorých právnických osôb, ktorým bola uložená pokuta.
- 23 Komisia obnovila konanie a rozhodnutím C(2017)1742 final zo 17. marca 2017 v konaní podľa článku 101 ZFEÚ, článku 53 Dohody o EHP a článku 8 medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou (Vec AT.39258 – Nákladná letecká doprava) (ďalej len „rozhodnutie z roku 2017“), uložila pokuty 19 z 21 právnických osôb uvedených v bode 21 tohto rozsudku, medzi ktorými sa nachádzajú žalované vo veci samej.

- 24 SCC a Equilib, právnické osoby so sídlom v Holandsku a založené na účely vymáhania náhrady škody vyplývajúcej z porušenia práva hospodárskej súťaže súdnou cestou, podali na vnútroštátny súd žaloby, ktorými sa v podstate domáhali toho, aby tento súd jednak konštatoval, že žalované vo veci samej tým, že v rokoch 1999 až 2006 koordinovali svoje cenové politiky týkajúce sa služieb leteckej nákladnej dopravy, konali protiprávne vo vzťahu k zasielateľom tovarov, ktorí odberali tieto služby, a jednak, aby týmto leteckým spoločnostiam uložil povinnosť zaplatiť spoločne a nerozdielne náhradu škody spolu s úrokmi, ktorá týmto zasielateľom vznikla z dôvodu toho konania, pričom uvedení zasielatelia skutočne postúpili svoje pohľadávky na náhradu tejto škody spoločnostiam SCC a Equilib.
- 25 Vnútroštátny súd v podstate uvádza, že spory vo veci samej sa týkajú najmä otázky, či má právomoc uplatniť zákaz stanovený v článku 81 ods. 1 ES na konanie žalovaných vo veci samej pred 1. májom 2004 pri letoch medzi letiskami v rámci Únie a letiskami mimo EHP, pred 19. májom 2005 pri letoch medzi letiskami v krajinách, ktoré sú zmluvnými stranami Dohody o EHP, ale nie sú členskými štátmi, a tretími krajinami, a pred 1. júnom 2002 pri letoch medzi letiskami v rámci Únie a letiskami vo Švajčiarsku.
- 26 SCC a Equilib pred vnútroštátnym súdom predovšetkým tvrdia, že tento súd má právomoc uplatniť článok 81 ES na toto konanie z dôvodu, že počas celého obdobia trvania kartelovej dohody malo toto ustanovenie priamy horizontálny účinok. SCC a Equilib subsidiárne tvrdia, že vnútroštátny súd sa podľa článku 6 nariadenia č. 1/2003 v každom prípade v čase nadobudnutia účinnosti tohto nariadenia stal príslušným na retroaktívne uplatnenie článku 81 ES na konanie vo veci samej.
- 27 Žalované vo veci samej v podstate namietajú nedostatok právomoci vnútroštátneho súdu, pričom tvrdia, že článok 81 ES nemal priamy účinok v obdobiach, počas ktorých došlo k dotknutému konaniu vo veci samej, a že v prejednávanej veci chýba predchádzajúce rozhodnutie Komisie alebo vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže v zmysle článkov 84 a 85 ES týkajúce sa tohto konania. Domnievajú sa, že priznanie retroaktívneho účinku článku 81 ES by bolo v rozpore so zásadou právnej istoty a nemohlo by sa zakladať na znení, ciele alebo štruktúre nariadenia č. 1/2003.
- 28 Vnútroštátny súd sa domnieva, že z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že zákazy stanovené v článku 81 ods. 1 a článku 82 ES môžu mať na základe svojej povahy priame účinky vo vzťahoch medzi jednotlivcami a že tieto ustanovenia tak zakladajú priamo práva osobám podliehajúcim súdnej právomoci, ktoré sú vnútroštátne súdy povinné chrániť bez ohľadu na vykonanie týchto ustanovení orgánmi členských štátov alebo Komisiou.
- 29 Právomoc vnútroštátnych súdov uplatniť článok 81 ods. 1 a článok 82 ES v spore medzi jednotlivcami tak vyplýva z priameho účinku týchto ustanovení. Táto právomoc je nezávislá od správneho vykonávania pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 84 a 85 ES a nezávisí od existencie predchádzajúceho rozhodnutia vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže alebo Komisie o dotknutej dohode alebo postupe.
- 30 Právomoc vnútroštátnych súdov uplatniť článok 81 ES je obmedzená len v situáciách, v ktorých je ešte možné udeliť výnimku podľa článku 81 ods. 3 ES. Toto obmedzenie je nevyhnutné z dôvodu rizika pre právnu istotu, ktorá je spojená s rozhodnutím vnútroštátneho súdu, ktorým sa vyhlási za neplatnú dohoda, ktorá by následne mohla byť predmetom správneho rozhodnutia prijatého na základe tohto posledného uvedeného ustanovenia, v ktorom sa konštatuje, že článok 81 ods. 1 ES na ňu nemožno uplatniť.

- 31 Z toho vyplýva, že vnútroštátny súd môže a musí preskúmať dohody alebo postupy z hľadiska článku 81 ES, ak už uplatnenie článku 81 ods. 3 ES nie je sporné. O takýto prípad pritom ide podľa neho v tejto veci. Je totiž nesporné, že žalované vo veci samej počas trvania kartelovej dohody nepožiadali vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže alebo Komisiu o uplatnenie článku 81 ods. 3 ES a že tieto spoločnosti tak už nemôžu urobiť, keďže nariadenie č. 1/2003 túto možnosť neupravuje. Za týchto podmienok už v súvislosti s týmto konaním neexistuje riziko, že rozhodnutie vnútroštátneho súdu bude v rozpore so správnym rozhodnutím.
- 32 Vnútroštátny súd sa preto domnieva, že má právomoc rozhodovať *a posteriori* o konaní vo veci samej. Opačné stanovisko by totiž malo podľa jeho názoru za následok, že žiadny orgán by už nemohol posúdiť uplatnenie článku 81 ES na toto konanie, čo by odmeňovalo „nezverejnenie“ podobného konania.
- 33 Vnútroštátny súd však uvádza, že vo svojom rozhodnutí zo 4. októbra 2017 ([2017] EWHC 2420 [Ch]), ktoré potvrdil Court of Appeal (England and Wales) [Odvolací súd (Anglicko a Wales), Spojené kráľovstvo], High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division [Vrchný súd (Anglicko a Wales), oddelenie Chancery, Spojené kráľovstvo], ktorý prejednával žalobu týkajúcu sa náhrady škody vyplývajúcej z kartelovej dohody dotknutej vo veci samej, rozhodol, že v prípade neexistencie rozhodnutia vnútroštátnych orgánov alebo Komisie konštatujúceho porušenie, nemal v súvislosti s konaním dotknutým vo veci samej právomoc rozhodnúť o žalobe. Vnútroštátny súd sa domnieva, že v tejto situácii je vzhľadom na cieľ zabezpečiť jednotné uplatňovanie práva Únie potrebné obrátiť sa na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania.
- 34 Za týchto okolností Rechtbank Amsterdam (súd v Amsterdame, Holandsko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

„Majú vnútroštátne súdy v spore medzi poškodenými (v tomto prípade zasielateľia, odberatelia leteckých nákladných služieb) a leteckými spoločnosťami právomoc – či už na základe priameho účinku článku 101 ZFEÚ, alebo v každom prípade článku 53 Dohody o EHP, alebo na základe (priameho účinku) článku 6 nariadenia č. 1/2003 – neobmedzene uplatniť článok 101 ZFEÚ, alebo v každom prípade článok 53 Dohody o EHP na dohody, resp. zosúladené postupy leteckých spoločností týkajúce sa nákladných služieb pri letoch uskutočnených pred 1. májom 2004 medzi letiskami v rámci [Únie] a letiskami mimo EHP, resp. pri letoch uskutočnených pred 19. májom 2005 medzi Islandom, Lichtenštajnskom a Nórskom a letiskami mimo EHP, resp. pri letoch uskutočnených pred 1. júnom 2002 medzi letiskami v rámci EÚ a Švajčiarskom, aj keď ide o obdobie, v ktorom platila prechodná úprava stanovená v článkoch 104 a 105 ZFEÚ, alebo tomu táto prechodná úprava bráni?“

O prejudiciálnej otázke

- 35 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa majú články 81, 84 a 85 ES, ako aj článok 53 Dohody o EHP vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd má právomoc uplatniť článok 81 ES alebo článok 53 Dohody o EHP v súkromnoprávnom spore týkajúcom sa žaloby o náhradu škody, o ktorej rozhoduje po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 1/2003, na konanie podnikov v odvetví leteckej dopravy medzi členským štátom a inou treťou krajinou, ako je Švajčiarsko, ku ktorému došlo pred 1. májom 2004, na konanie podnikov v odvetví leteckej dopravy medzi členským štátom a Švajčiarskom, ku ktorému došlo pred 1. júnom 2002, a na konanie podnikov v odvetví leteckej dopravy medzi krajinou EHP, ktorá nie je členským štátom,

a treťou krajinou, ku ktorému došlo pred 19. májom 2005, aj keď by v súvislosti s týmto konaním orgány členských štátov alebo Komisia neprijali žiadne rozhodnutie na základe článku 84 ES alebo článku 85 ES.

- 36 V tejto súvislosti, pokiaľ ide v prvom rade o výklad ustanovení Zmluvy ES, treba pripomenúť, že podľa článku 87 Zmluvy o EHS (teraz článok 83 ods. 1 ES) nariadenia alebo smernice potrebné na uplatňovanie zásad uvedených v článkoch 81 a 82 ES stanoví Rada na návrh Komisie a po porade s Európskym parlamentom.
- 37 Rada na základe tejto právomocí prijala najprv nariadenie č. 17, následne prijatím nariadenia č. 141 vyňala z pôsobnosti tohto nariadenia obmedzenia hospodárskej súťaže priamo ovplyvňujúce trh služieb dopravy (pozri v tomto zmysle rozsudky z 24. októbra 2002, Aéroports de Paris/Komisia, C-82/01 P, EU:C:2002:617, bod 18, ako aj z 1. februára 2018, Deutsche Bahn a i./Komisia, C-264/16 P, neuvverejnený, EU:C:2018:60, body 25 až 29).
- 38 Hoci Rada prijatím nariadení č. 3975/87 a č. 3976/87 stanovila podrobné pravidlá na uplatnenie článkov 85 a 86 Zmluvy o EHS (teraz články 81 a 82 ES) na činnosti týkajúce sa priamo poskytovania služieb leteckej dopravy, tieto nariadenia sa uplatňovali len na leteckú dopravu medzi letiskami Únie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. apríla 1989, Saeed Flugreisen a Silver Line Reisebüro, 66/86, EU:C:1989:140, bod 11).
- 39 Nakoniec Rada prijala jednak nariadenie č. 1/2003, ktorého článok 43 v spojení s jeho článkom 45 s účinnosťou od 1. mája 2004 čiastočne zrušil nariadenie č. 17 a úplne nariadenie č. 141, ako aj jednak nariadenie č. 411/2004, ktorého článok 1 v spojení s jeho článkom 4 s účinnosťou k tomu istému dátumu čiastočne zrušil nariadenie č. 3975/87 a ktorého články 2 a 3 v spojení s jeho článkom 4 s účinnosťou k uvedenému dátumu viedli k rozšíreniu pôsobnosti nariadenia č. 3976/87 a nariadenia (ES) č. 1/2003 na leteckú dopravu medzi letiskami Únie a letiskami tretích štátov.
- 40 Z toho vyplýva, že pokiaľ ide o obmedzenia hospodárskej súťaže, ktoré priamo ovplyvňujú trh služieb leteckej dopravy medzi letiskami Únie a letiskami v tretích krajinách, ustanovenia prijaté na základe článku 83 ods. 1 ES nadobudli účinnosť až 1. mája 2004.
- 41 V prípade neexistencie takýchto ustanovení sa preto na tieto služby pred týmto dátumom uplatňovala iba úprava vykonávania pravidiel hospodárskej súťaže upravených v článkoch 84 a 85 ES (pozri v tomto zmysle rozsudky z 30. apríla 1986, Asjes a i., 209/84 až 213/84, EU:C:1986:188, bod 52, ako aj z 11. apríla 1989, Saeed Flugreisen a Silver Line Reisebüro, 66/86, EU:C:1989:140, bod 21).
- 42 V prejednávanej veci v rozsahu, v akom sa konanie dotknuté vo veci samej, ku ktorému došlo medzi rokom 1999 a 1. májom 2004 priamo týkalo služieb leteckej dopravy medzi letiskami Únie a tretími krajinami a mohlo ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi v zmysle článku 81 ods. 1 ES, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu, nevzťahovali sa na toto konanie ustanovenia prijaté na základe článku 83 ES, ale len úprava vykonávania pravidiel hospodárskej súťaže upravených v článkoch 84 a 85 ES.
- 43 To isté platí pre konanie vo veci samej, ku ktorému došlo medzi rokom 1999 a dátumom nadobudnutia účinnosti Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Švajčiarskou konfederáciou o leteckej doprave, teda 1. júnom 2002, v rozsahu, v akom sa priamo týkalo služieb leteckej dopravy medzi letiskami Únie a letiskami vo Švajčiarsku a mohlo ovplyvniť obchod medzi

členskými štátmi, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu. Ako totiž vyplýva zo znenia článku 1 ods. 2 tejto dohody v spojení s jej prílohou, až po nadobudnutí účinnosti uvedenej dohody k vyššie citovanému dátumu sa letiská nachádzajúce sa na švajčiarskom území považovali za „letiská [Únie]“ v zmysle článku 1 ods. 2 nariadenia č. 3975/87 a článku 1 nariadenia č. 3976/87 a už nie za letiská tretích krajín.

- 44 Žalované vo veci samej tak vo svojich písomných pripomienkach predložených Súdnu dvoru, ako aj na pojednávaní v podstate tvrdili, že odvetvie leteckej dopravy zostalo vylúčené z uplatňovania článku 81 ES až do nadobudnutia účinnosti nariadenia č. 1/2003, teda do 1. mája 2004. Títo účastníci konania a Komisia tiež uviedli, že počas účinnosti článkov 84 a 85 ES nemá článok 81 ods. 1 ES v žiadnom prípade priamy účinok, pretože vnútroštátne súdy nemohli uplatniť toto posledné uvedené ustanovenie v prípade neexistencie rozhodnutia príslušných vnútroštátnych orgánov alebo Komisie konštatujúceho porušenie uvedeného ustanovenia. Nariadenie č. 1/2003 tým, že vo svojom článku 6 stanovilo, že vnútroštátne súdy môžu teraz neobmedzene uplatniť články 81 a 82 ES, zaviedlo novú hmotnoprávnú úpravu, ktorá sa nemôže uplatňovať retroaktívne na také konanie, aké je dotknuté vo veci samej, ku ktorému došlo pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia a počas účinnosti článkov 84 a 85 ES.
- 45 V tejto súvislosti treba po prvé pripomenúť, že Súdny dvor už rozhodol, že letecká doprava podliehala rovnako ako ostatné spôsoby dopravy všeobecným zmluvným pravidlám, vrátane pravidiel v oblasti hospodárskej súťaže, od nadobudnutia ich účinnosti (pozri v tomto zmysle rozsudok z 30. apríla 1986, *Asjes a i.*, 209/84 až 213/84, EU:C:1986:188, body 35 až 45).
- 46 Okrem toho, ako v podstate uviedol generálny advokát v bodoch 72 až 77 svojich návrhov, Rada nevyužila svoju právomoc vyplývajúcu z článku 83 ods. 2 písm. c) ES na obmedzenie vecnej pôsobnosti článku 81 ES v odvetví leteckej dopravy.
- 47 Po druhé treba zdôrazniť, že podľa ustálenej judikatúry právo Únie neukladá jednotlivcom len povinnosti, ale im tiež priznáva práva, ktoré sa stávajú súčasťou ich právneho dedičstva. Tieto práva vznikajú nielen vtedy, keď ich výslovne uvádzajú Zmluvy, ale aj z dôvodu povinností, ktoré Zmluvy riadne vymedzeným spôsobom ukladajú tak jednotlivcom, ako aj členským štátom a inštitúciám Únie (rozsudky z 20. septembra 2001, *Courage a Crehan*, C-453/99, EU:C:2001:465, bod 19, ako aj zo 6. júna 2013, *Donau Chemie a i.*, C-536/11, EU:C:2013:366, bod 20).
- 48 V tomto kontexte už Súdny dvor rozhodol, že článok 81 ods. 1 ES vyvoláva priame účinky vo vzťahoch medzi jednotlivcami a zakladá dotknutým osobám práva, ktoré sú vnútroštátne súdy povinné ochraňovať (pozri v tomto zmysle rozsudky z 12. decembra 2019, *Otis Gesellschaft a i.*, C-435/18, EU:C:2019:1069, bod 21 a citovanú judikatúru, ako aj zo 6. októbra 2021, *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, bod 32 a citovanú judikatúru).
- 49 Akákoľvek osoba má totiž právo súdnou cestou namietat porušenie článku 81 ods. 1 ES a z tohto dôvodu na základe tohto ustanovenia namietat aj neplatnosť kartelovej dohody alebo nedovoleného postupu, ako je stanovené v článku 81 ods. 2 ES (pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. júla 2006, *Manfredi a i.*, C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, bod 59), ako aj domáhať sa náhrady spôsobenej škody, ak existuje príčinná súvislosť medzi uvedenou škodou a touto kartelovou dohodou alebo týmto postupom (rozsudok z 12. decembra 2019, *Otis Gesellschaft a i.*, C-435/18, EU:C:2019:1069, bod 23, ako aj citovaná judikatúra).

- 50 Pokiaľ ide ďalej konkrétne o žaloby o náhradu škody za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže Únie podané na vnútroštátne súdy, Súdny dvor rozhodol, že tieto žaloby zabezpečujú úplnú účinnosť článku 81 ES, a najmä potrebný účinok zákazu uvedeného v jeho odseku 1, a posilňujú tak operatívnosť pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže a svojou povahou odrádzajú od často utajených dohôd alebo postupov, ktoré môžu obmedziť alebo skresliť hospodársku súťaž (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. marca 2019, Skanska Industrial Solutions a i., C-724/17, EU:C:2019:204, body 25, 43 a 44; z 12. decembra 2019, Otis Gesellschaft a i., C-435/18, EU:C:2019:1069, body 22, 24 a 26, ako aj zo 6. októbra 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, body 33 a 35).
- 51 Vnútroštátne súdy tak majú právomoc uplatniť článok 81 ES najmä v súkromnoprávných sporoch, keďže táto právomoc vyplýva z priameho účinku tohto článku (pozri v tomto zmysle rozsudok z 30. januára 1974, BRT a Sociétés belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, 127/73, EU:C:1974:6, bod 15).
- 52 Tak ako to vyplýva z ustálenej judikatúry, úlohou vnútroštátnych súdov poverených v rámci ich právomocí uplatňovaním ustanovení práva Únie je nielen zabezpečenie úplnej účinnosti týchto noriem, ale aj ochrana práv, ktoré poskytujú jednotlivcom (rozsudok zo 6. júna 2013, Donau Chemie a i., C-536/11, EU:C:2013:366, bod 22, ako aj citovaná judikatúra). Práve týmto súdom je zverená úloha zabezpečiť právnu ochranu vyplývajúcu pre osoby podliehajúce súdnej právomoci z priameho účinku ustanovení práva Únie (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. decembra 1976, Rewe-Zentralfinanz a Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, bod 5).
- 53 Po tretie treba zdôrazniť, že, ako v podstate uviedol generálny advokát v bodoch 43 a 44 svojich návrhov, právomoc vnútroštátnych súdov uvedená v bode 51 tohto rozsudku nie je dotknutá uplatňovaním článkov 84 a 85 ES, pretože žiadne z týchto dvoch ustanovení, ktoré sa týkajú správneho vykonávania pravidiel hospodárskej súťaže Únie orgánmi členských štátov a Komisiou, neobmedzuje uplatňovanie článku 81 ES vnútroštátnymi súdmi, najmä v súkromnoprávných sporoch.
- 54 Z úvah uvedených v bodoch 45 až 53 tohto rozsudku vyplýva, že sa nemožno domnievať, že nariadenie č. 1/2003 tým, že vo svojom článku 6 stanovilo, že vnútroštátne súdy majú právomoc uplatňovať články 81 a 82 ES, zaviedlo novú hmotnoprávnu úpravu uplatniteľnú na odvetvia hospodárstva, v ktorých pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia neexistovali ustanovenia prijaté na základe článku 83 ES. Uvedený článok 6 totiž len pripomína právomoc, ktorou tieto súdy disponujú na základe priameho účinku článkov 81 a 82 ES.
- 55 Vzhľadom na to treba spresniť, že výkon právomoci takto priznanej vnútroštátnym súdom môže byť obmedzený najmä zásadou právnej istoty, konkrétne potrebou vyhnúť sa tomu, aby tieto súdy a subjekty poverené správnym vykonávaním pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže vydávali protichodné rozhodnutia, ako aj potrebou zachovať rozhodovaciu alebo zákonodarnú právomoc inštitúcií Únie poverených vykonávaním týchto pravidiel, najmä článku 81 ods. 3 ES, a zabezpečiť záväzný účinok ich aktov.
- 56 Súdny dvor vzhľadom na tieto úvahy najmä rozhodol, že vnútroštátne súdy, keď rozhodujú o dohodách alebo postupoch, o ktorých ešte môže rozhodovať aj Komisia, sa musia vyhnúť tomu, aby prijali také rozhodnutia, ktoré sú v rozpore s rozhodnutím, ktoré Komisia zamýšľa prijať, na uplatnenie článku 81 ods. 1 ES, článku 82 ES, ako aj článku 81 ods. 3 ES (pozri v tomto zmysle rozsudky z 28. februára 1991, Delimitis, C-234/89, EU:C:1991:91, bod 47, ako aj zo 14. decembra 2000, Masterfoods a HB, C-344/98, EU:C:2000:689, bod 51), a že *a fortiori*, keď

rozhodujú o dohodách alebo postupoch, ktoré už boli predmetom rozhodnutia Komisie, nemôžu prijať rozhodnutia, ktoré sú v rozpore s uvedeným rozhodnutím (rozsudok zo 14. decembra 2000, Masterfoods a HB, C-344/98, EU:C:2000:689, bod 52).

- 57 Táto judikatúra je navyše v súčasnosti kodifikovaná v článku 16 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 6. novembra 2012, Otis a i., C-199/11, EU:C:2012:684, bod 50, ako aj z 9. decembra 2020, Groupe Canal +/Komisia, C-132/19 P, EU:C:2020:1007, bod 112).
- 58 Keďže však Komisia tak vo svojom rozhodnutí z roku 2010, ako aj v rozhodnutí z roku 2017 v podstate zastávala názor, že nemá právomoc uplatniť článok 81 ods. 1 ES na konanie vo veci samej, nemôžu sa žalované vo veci samej odvolávať na existenciu rizika, že vnútroštátny súd prijme v prejednávanej veci rozhodnutie, ktoré by bolo v rozpore s rozhodnutím prijatým Komisiou, alebo s rozhodnutím, ktoré Komisia zamýšľala prijať v konaní, ktoré začala v zmysle článku 16 ods. 1 nariadenia č. 1/2003.
- 59 Úvahy pripomenuté v bode 55 tohto rozsudku tiež viedli Súdny dvor k obmedzeniu možnosti vnútroštátnych súdov konštatovať absolútnu neplatnosť určitých dohôd a rozhodnutí podľa článku 81 ods. 2 ES v situácii, keď tieto dohody a rozhodnutia existovali pred nadobudnutím účinnosti ustanovení uvedených v článku 83 ods. 1 ES, ktoré sa na ne neskôr stali uplatniteľné.
- 60 Súdny dvor totiž rozhodol, že dohody, ktoré existovali pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 17 a ktoré boli oznámené Komisii v súlade s ustanoveniami tohto nariadenia, majú dočasnú platnosť, z ktorej vyplýva, že vnútroštátne súdy nemôžu v prípade neexistencie rozhodnutia Komisie alebo orgánov členských štátov prijatého v súlade s ustanoveniami uvedeného nariadenia konštatovať absolútnu neplatnosť týchto dohôd na základe článku 81 ods. 2 ES (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 6. apríla 1962, de Geus, 13/61, EU:C:1962:11, s. 105; zo 6. februára 1973, Brasserie de Haecht, 48/72, EU:C:1973:11, body 8 a 9; z 10. júla 1980, Lancôme a Cosparfrance Nederland, 99/79, EU:C:1980:193, bod 16, ako aj z 28. februára 1991, Delimitis, C-234/89, EU:C:1991:91, bod 48).
- 61 Treba zdôrazniť, že táto dočasná platnosť bola nevyhnutná na základe skutočnosti, že článok 5 ods. 1 v spojení s článkom 6 ods. 2 nariadenia č. 17 stanovovali možnosť Komisie retroaktívne vyhlásiť článok 85 ods. 1 Zmluvy o EHS (teraz článok 81 ods. 1 ES) neuplatniteľný na uvedené dohody podľa článku 85 ods. 3 Zmluvy o EHS (teraz článok 81 ods. 3 ES) a že by bolo v rozpore so všeobecnou zásadou právnej istoty, keby sa tieto isté dohody stali absolútne neplatnými ešte predtým, než bolo možné určiť, či sa na ne uplatňuje článok 85 Zmluvy o EHS alebo nie (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 6. apríla 1962, de Geus, 13/61, EU:C:1962:11, s. 104).
- 62 V prejednávanej veci však také úvahy, aké sú uvedené v bode 55 tohto rozsudku, nevyžadujú analogicky k judikatúre uvedenej v bode 60 tohto rozsudku obmedziť možnosť vnútroštátnych súdov uplatniť článok 81 ES na konanie podnikov, ku ktorému, ako vo veci samej, došlo pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 1/2003 a počas účinnosti článkov 84 a 85 ES bez toho, aby boli prípadne dotknuté uplatniteľné pravidlá premlčania.
- 63 Nariadenie č. 1/2003, ktoré sa stalo uplatniteľným v odvetví, v ktorom došlo ku konaniu dotknutému vo veci samej, totiž neobsahuje ustanovenie, ktoré by umožňovalo retroaktívne schválenie dohôd alebo postupov existujúcich pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia. Navyše článok 34 ods. 1 tohto nariadenia stanovuje, že oznámenia dohôd podané Komisii, najmä

podľa nariadenia č. 17, strácajú účinnosť od 1. mája 2004. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že žalované vo veci samej v každom prípade neoznámili konanie, o ktoré ide vo veci samej.

- 64 Úvahy pripomenuté v bode 55 tohto rozsudku okrem toho viedli Súdny dvor k tomu, aby obmedzil možnosti vnútroštátnych súdov vyhlásiť niektoré dohody za neplatné pred nadobudnutím účinnosti ustanovení uvedených v článku 83 ods. 1 ES, ktoré sa na ne mali uplatniť. V rozsudkoch z 30. apríla 1986, *Asjes a i.* (209/84 až 213/84, EU:C:1986:188, bod 68), a z 11. apríla 1989, *Saeed Flugreisen a Silver Line Reisebüro* (66/86, EU:C:1989:140, bod 20), na ktoré sa odvolávajú žalované vo veci samej, tak Súdny dvor v podstate rozhodol, že až do nadobudnutia účinnosti právnej úpravy stanovenej v článku 83 ods. 1 ES vnútroštátne súdy nemohli z vlastnej iniciatívy konštatovať nezlučiteľnosť dohody alebo postupu s článkom 81 ods. 1 ES a absolútnu neplatnosť podľa článku 81 ods. 2 ES mohli vyhlásiť len v súvislosti s dohodami a postupmi, ktoré orgány členských štátov na základe článku 84 ES považujú za spadajúce do pôsobnosti článku 81 ods. 1 ES a ktoré nemôžu podliehať zrušeniu zákazu v zmysle článku 81 ods. 3 ES alebo vo vzťahu ku ktorým Komisia konštatovala porušenie upravené v článku 85 ods. 2 ES.
- 65 Z bodov 20 a 32 rozsudku z 11. apríla 1989, *Saeed Flugreisen a Silver Line Reisebüro* (66/86, EU:C:1989:140), však vyplýva, že toto obmedzenie možnosti vnútroštátnych súdov uplatniť článok 81 ES má svoje jediné odôvodnenie v potrebe zachovať právomoc inštitúcií, ktoré mali byť vyhlásené za príslušné podľa vykonávacích pravidiel, ktoré mali byť prijaté na základe článku 83 ES na účely vypracovania politiky hospodárskej súťaže tým, že udelia alebo neudelia výnimky na základe článku 81 ods. 3 ES. Vzhľadom na to, že ku dňu vyhlásenia tohto rozsudku normotvorca Únie ešte totiž nevykonal právomoc, ktorou disponoval podľa článku 83 ES a článku 85 ods. 3 ES vo vzťahu k odvetviu služieb leteckej dopravy medzi letiskami Únie a letiskami tretích krajín, prijatie úpravy retroaktívneho vyhlásenia neuplatniteľnosti článku 81 ods. 1 ES na určité dohody podľa článku 81 ods. 3 ES, podobnej úprave zavedenej nariadením č. 17, nebolo možné vylúčiť.
- 66 Na rozdiel od judikatúry uvedenej v bode 64 tohto rozsudku, ktorá sa týka možnosti vnútroštátnych súdov vyhlásiť niektoré dohody za neplatné pred nadobudnutím účinnosti ustanovení uvedených v článku 83 ods. 1 ES, ktoré sa na ne mali uplatniť, sa však konania vo veci samej týkajú, ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, preskúmania, po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 1/2003, zlučiteľnosti konania, ku ktorému došlo pred nadobudnutím účinnosti tohto nariadenia a počas účinnosti článkov 84 a 85 ES, s článkom 81 ods. 1 ES. V čase podania žalôb vo veci samej tak normotvorca Únie prijatím uvedeného nariadenia a nariadenia č. 411/2004 už vykonal svoju právomoc uvedenú v bode 65 tohto rozsudku vo vzťahu k odvetviu služieb leteckej dopravy medzi letiskami Únie a letiskami tretích krajín, takže obmedzenie možnosti vnútroštátneho súdu uplatniť článok 81 ods. 1 ES na konanie vo veci samej nemožno odôvodniť.
- 67 Za týchto podmienok okolnosť uvádzaná vnútroštátnym súdom, podľa ktorej v súvislosti s týmto konaním nebolo prijaté žiadne rozhodnutie počas účinnosti článkov 84 alebo 85 ES, nebráni tomu, aby tento súd mohol uplatniť článok 81 ES na uvedené konanie na účely posúdenia existencie porušenia tohto posledného uvedeného článku a prípadne nariadiť náhradu škody, ktorá z toho vyplýva.

- 68 Pokiaľ ide v druhom rade o výklad článku 53 Dohody o EHP, treba pripomenúť, že tento článok zakazuje, v rovnakom znení ako článok 81 ES, dohody medzi podnikmi, rozhodnutia združení podnikateľov a zosúladené postupy, ktoré môžu ovplyvniť obchod medzi zmluvnými stranami tejto dohody a ktoré majú za cieľ alebo následok vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci EHP.
- 69 Okrem toho treba zdôrazniť, že Dohoda o EHP je neoddeliteľnou súčasťou práva Únie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. apríla 2020, Ruska Federácia, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, bod 49).
- 70 Táto dohoda opätovne potvrdzuje privilegované vzťahy založené na blízkosti, dlhodobých spoločných hodnotách a európskej identite, ktoré spájajú Úniu, jej členské štáty a štáty Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO). So zreteľom na tieto privilegované vzťahy treba chápať jeden zo základných cieľov Dohody o EHP, a to cieľ rozšírenia vnútorného trhu vytvoreného na území Únie na štáty EZVO. Z tohto hľadiska sa viaceré ustanovenia tejto dohody snažia zaručiť, aby jej výklad bol, pokiaľ je to možné, jednotný na celom území EHP. V tomto rámci vykonáva Súdny dvor dozor nad tým, aby sa pravidlá Dohody o EHP, ktoré sú v podstate zhodné s pravidlami Zmluvy o FEÚ, vykladali v členských štátoch jednotne (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. apríla 2020, Ruska Federácia, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, bod 50 a citovanú judikatúru).
- 71 Z toho vyplýva, že vzhľadom na to, že článok 53 Dohody o EHP je v podstate totožný s článkom 81 ES, treba ho vykladať rovnako ako tento článok.
- 72 Okrem toho nariadenia č. 1/2003 a 411/2004 sa stali uplatniteľnými v rámci Dohody o EHP po tom, čo 19. mája 2005 nadobudlo účinnosť rozhodnutie Spoločného výboru EHP č. 130/2004 z 24. septembra 2004, ktorým sa mení a dopĺňa príloha XIV (Hospodárska súťaž), protokol 21 (O vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže uplatniteľných na podniky) a protokol 23 (O spolupráci medzi orgánmi dohľadu) k Dohode o EHP (Ú. v. EÚ L 64, 2005, s. 57), a rozhodnutie č. 40/2005 Spoločného výboru EHP z 11. marca 2005, ktorým sa mení a dopĺňa príloha XIII (Doprava) a protokol 21 (O vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže uplatniteľných na podniky) k Dohode o EHP (Ú. v. EÚ L 198, 2005, s. 38).
- 73 Za týchto podmienok, keďže konanie dotknuté vo veci samej môže ovplyvniť obchod medzi zmluvnými stranami Dohody o EHP, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu, úvahy uvedené v bodoch 47 až 67 tohto rozsudku sa uplatňujú *mutatis mutandis* na výklad článku 53 tejto dohody vo veciach samých.
- 74 V tejto súvislosti, ako v podstate uviedla nórska vláda a Dozorný úrad EZVO a ako uviedol generálny advokát v bode 88 svojich návrhov, neexistencia ustanovenia rovnocenného článku 84 ES v Dohode o EHP nemôže spochybniť tento záver, keďže, ako bolo spresnené v bode 53 tohto rozsudku, toto ustanovenie nemá vplyv na právomoc, ktorú majú vnútroštátne súdy na základe priameho účinku článku 81 ES.
- 75 S prihliadnutím na všetky uvedené úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že články 81, 84 a 85 ES, ako aj článok 53 Dohody o EHP sa majú vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd má právomoc uplatniť článok 81 ES a článok 53 Dohody o EHP v súkromnoprávnom spore týkajúcom sa žaloby o náhradu škody, o ktorej rozhoduje po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 1/2003, na konanie podnikov v odvetví leteckej dopravy medzi členským štátom a inou treťou krajinou, ako je Švajčiarsko, ku ktorému došlo pred 1. májom 2004, na konanie podnikov

v odvetví leteckej dopravy medzi členským štátom a Švajčiarskom, ku ktorému došlo pred 1. júnom 2002, a na konanie podnikov v odvetví leteckej dopravy medzi krajinou EHP, ktorá nie je členským štátom, a treťou krajinou, ku ktorému došlo pred 19. májom 2005, aj keď by v súvislosti s týmto konaním nebolo prijaté žiadne rozhodnutie na základe článku 84 ES alebo článku 85 ES, pokiaľ uvedené konanie mohlo ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi a obchod medzi zmluvnými stranami Dohody o EHP.

O trovách

- 76 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

Články 81, 84 a 85 ES, ako aj článok 53 Dohody o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992 sa majú vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd má právomoc uplatniť článok 81 ES a článok 53 Dohody o Európskom hospodárskom priestore v súkromnoprávnom spore týkajúcom sa žaloby o náhradu škody, o ktorej rozhoduje po nadobudnutí účinnosti nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 [ES], na konanie podnikov v odvetví leteckej dopravy medzi členským štátom a inou treťou krajinou, ako je Švajčiarsko, ku ktorému došlo pred 1. májom 2004, na konanie podnikov v odvetví leteckej dopravy medzi členským štátom a Švajčiarskom, ku ktorému došlo pred 1. júnom 2002, a na konanie podnikov v odvetví leteckej dopravy medzi krajinou Európskeho hospodárskeho priestoru, ktorá nie je členským štátom, a treťou krajinou, ku ktorému došlo pred 19. májom 2005, aj keď by v súvislosti s týmto konaním nebolo prijaté žiadne rozhodnutie na základe článku 84 ES alebo článku 85 ES, pokiaľ uvedené konanie mohlo ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi a obchod medzi zmluvnými stranami Dohody o Európskom hospodárskom priestore.

Podpisy